

RECENZÍÓK

Szakedokumentum: Halálozás Magyarországon 2023. Keresztmetszeti és időbeli elemzés a 2023-ban elérhető adatok alapján

Review: Mortality in Hungary 2023.

Cross-sectional and temporal analysis based on data available in 2023

Ismertető: [Vitrai József](#)

Doi: [10.58701/mej.14091](https://doi.org/10.58701/mej.14091)

Ismertetett szakdokumentum: Vitrai J. (2023) Halálozás Magyarországon 2023. Keresztmetszeti és időbeli elemzés a 2023-ban elérhető adatok alapján. DOI:[10.13140/RG.2.2.12444.05763](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.12444.05763)

Kulcsszavak: halálozás; Magyarország; népegészségügy

Keywords: mortality; Hungary; public health

Jelen közlemény annak a tanulmánynak a vezetői összefoglalója, ami a 2021-ben megjelent jelentéshez (Vitrai és Bakacs, 2021) hasonlóan a 2023-ban elérhető magyar halálozási adatok átfogó elemzésével az egészségveszteségek csökkentéséhez kínál információt a magyar népesség egészségével foglalkozó szakemberek számára. A teljes tanulmány elemzi egyrészt a 2022. évi halálozás okok szerinti megoszlását, annak 2015–2022 időszakban megfigyelhető változását, illetve a lakossági szűrésekkel csökkenthető halálokokat. Másrészt bemutatja a magyarországi halálozást és a halálozás nemi különbségeinek 2012 és 2021 közötti változását az időbeli összehasonlításra alkalmas standardizált halálozási mutatók segítségével, illetve értékeli a megyei-vármegyei halálozások 2010-es és 2019-es adatait. Harmadrészt nemzetközi kontextusba helyezi a magyarországi halálozást a jelenleg elérhető 2011–2020 közötti időszak összehasonlítható adatai alapján. A tanulmányban alkalmazott módszertan, a felhasznált adatok forrásai

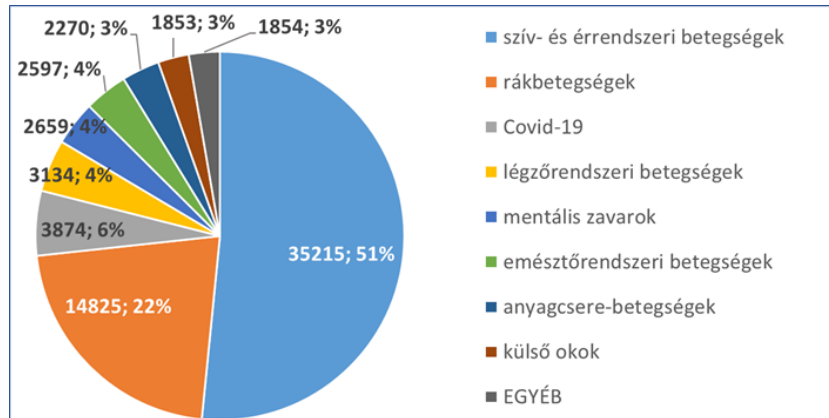
az egyes elemző részek elején kerülnek bemutatásra. A tanulmány Függelék tartalmazza a számítások során használt adatokat.

KIEMELT MEGÁLLAPÍTÁSOK

- A magyarországi halálozási viszonyok alig változtak az utóbbi évtizedben: bár lassú javulás figyelhető meg a legtöbb halálozási mutatóban, de se a vezető halálokok egymáshoz viszonyított súlya, se a halálozás országon belüli, se más országokkal összevetett értékei nem változtak érdemlegesen.
- 2022-ben közel 140 ezren haltak meg Magyarországon, tizedével kevesebben, mint egy évvel korábban. Az elhunyt nők aránya 52% volt, és körükben a szív- és érrendszeri rendszeri, valamint a rákbetegségek együttesen a halálozás háromnegyedét okozták. [1. ábra] A férfiaknál ez a két betegcsoport tette ki az összes halálozás

több mint kétharmadát. A nőknél a Covid-19 a harmadik, a férfiaknál a negyedik leggyakoribb halálok volt.

1. ábra: Nők halálozásának okai szerinti megoszlása, 2022 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

- A légzőrendszeri, az emésztőrendszeri betegségek, a mentális zavarok, az anyag-cserebetegségek, illetve a külső okok adták a fennmaradó rész döntő részét.
- A 65 éves kor előtt elhunytak tették ki a nőknél az összes halálozás nyolcadát, a férfiaknál valamivel több mint ötödét. A fiatalabb nőknél a leggyakoribb halálokok sorrendben a rákbetegségek, majd a szív- és érrendszeri betegségek voltak, az összes halálozás kétharmadát képviselve. Férfiaknál a szív- és érrendszeri és a rákbetegségek okozta halálozás együtt 60%-os részarányt képviseltek.
- 2015 és 2019 között a jelentősebb halálokok részaránya viszonylagos állandóságot mutatott. Az összes haláleset számát megnövelő Covid-19 járvány azonban a többi halálok összes halálozáson belüli részarányaiban 2019 után 2021-ig tartó csökkenést indított el. 2022-re a részarányok ismét megemelkedtek, de még a járvány előtti szint alatt maradtak.
- 2022-ben a lakossági szűrésekkel csökkenthető halálozás az összhála-lozás mindössze 5,4%-át tette ki. Ez a részarány a Covid-19 járványig éveken át lényegében változatlan volt. A járvány alatt némileg csökkent, majd 2022-re megközelítette a nyolc évvel azelőtti értéket.
- A tíz évvel korábbi értékhez viszonyítva 2021-ben a nőknél 5%-kal, a férfiaknál 7%-kal nagyobb volt a 100 ezer főre számított, standardizált halálozás. A növekedés hátterében döntően a Covid-19 járvány áll. Minden más jelentősebb halálokból csökkenés volt megfigyelhető.
- A férfiak standardizált halálozási aránya az összes halálozásban, valamint a legtöbb halálokból a nőkéhez viszonyítva mintegy másfélszeres volt, de a tüdőrák és az emésztőrendszeri betegségek esetében a kétszeres értéket is meghaladta 2021-ben. Kiemelendő, hogy a tüdőrák okozta halálozás csökkenése a férfiak körében több mint tízszerese volt a nőknél tapasztaltnál.

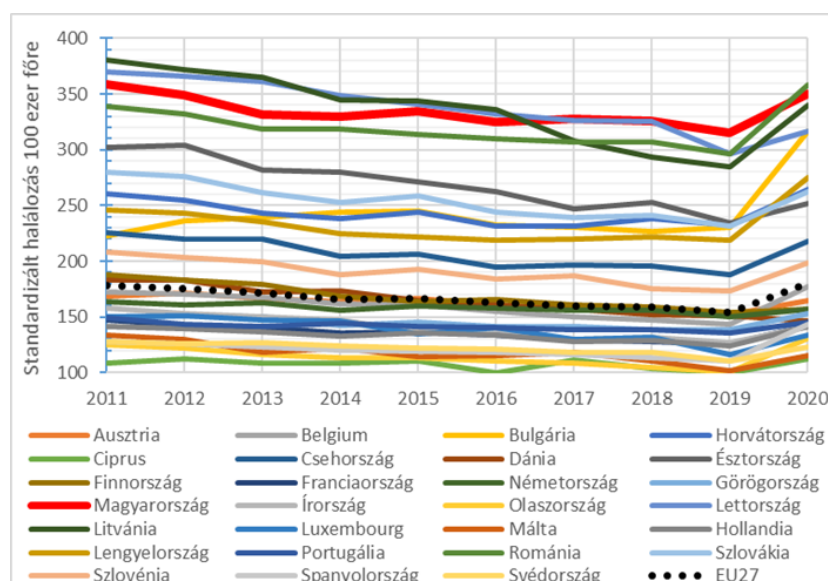
Ennek valószínű oka a dohányzó nők és férfiak arányának ellentétes irányú változása. Lényeges nembeli különbség volt ezen kívül, hogy a nőknél a mentális zavarok okozta halálozás a többi halálokkal szemben 18%-kal nőtt.

- A vármegyei szintű elemzés feltárta, hogy 2021-ben a halálozási viszonyok Budapesten voltak a legkedvezőbbek. Az egyetlen kivételt a női rákbetegségek okozta halálozás jelentette, amelyet tekintve Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében volt a legalacsonyabb a halálozás. A legmagasabb halálozási értékeket (összes, szív- és érrendszeri, illetve rákbetegségek) Nógrádban, illetve a rákbetegségeknek Baranyában mérték.
- Az összes halálozás legkevésbé Budapesten és Zalában emelkedett tíz év alatt, legjobban Nógrádban. A szív- és érrendszeri betegségek okozta halálozás legkevésbé Nógrád és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében csökkent, legjobban Vas és Pest vármegyében. A rákbetegségek okozta halálozás Nógrádban a nőknél – az

országos csökkenéssel szemben – növekedett, és a férfiaknál is itt volt kimutatható a legkisebb javulás, míg Csongrád-Csanád vármegyében csökkent a legnagyobb mértékben nőknél és férfiaknál egyaránt.

- Valamennyi vizsgált halálokot tekintve a magyar értékek az EU legmagasabb értékei között voltak 2011-ben és 2020-ban is. Annak ellenére, hogy Magyarországon az eltelt tíz évben a halálozásban szerény javulás volt kimutatható, a többi tagállamhoz viszonyítva Magyarország helyzete lényegesen nem változott, a lemaradás nem csökkent.
- A magyar nők és férfiak összhálaolozása közel 50%-kal, a szív- és érrendszeri betegségek miatti halálozása a nőknél közel 70%-kal haladta meg az EU átlagát, a férfiaknál annak kétszerese volt. A magyar nők rákhalálozása a legmagasabb, a férfiaké a második legmagasabb volt az EU-ban, és az utóbbi 34%-kal nagyobb volt az EU átlagánál.

2. ábra: Népegészségügyi beavatkozásokkal megelőzhető halálozás az Európai Unióban, 2011–2020 (Forrás: Ismertetett szakdokumentum)

- A népegészségügyi beavatkozásokkal több mint 30 ezer, a megfelelő orvosi beavatkozásokkal 17 ezer haláleset lett volna megelőzhető (preventable), illetve elkerülhető (treatable) 2020-ban. [2. ábra] Magyarországon mindkét halálozási érték kétszerese volt az EU átlagának.
- A legtöbb uniós országra elmondható, hogy a Covid-19 járvány az összhalálozásban, a megelőzhető és elkerülhető halálozásban megtörte a lassú csökkenés tízéves trendjét: 2020-ban a halálozás EU-szerte megközelítette a 2011-es szintet. A szív- és érrendszeri,

valamint a rákbetegségek okozta halálozás trendjében ugyanakkor a járvány nem okozott változást.

AJÁNLÁS

A hazai halandósági vizsgálatok eredményei hozzájárulhatnak egy sikeres megelőzési stratégia kialakításához. A halálozási trendek, a halálokok pontosabb megismerése sikeresebb beavatkozásokhoz vezethetnek, és ezáltal a hazai halálozási viszonyok gyorsabb javulását eredményezhetik.

HIVATKOZÁSOK

Vitrai J & Bakacs M. (2021) [Halálozás Magyarországon. Keresztmetszeti és időbeli elemzés a 2021-ben elérhető adatok alapján](#). DOI: 10.13140/RG.2.2.29105.30565

Vitrai J. (2023) [Halálozás Magyarországon 2023. Keresztmetszeti és időbeli elemzés a 2023-ban elérhető adatok alapján](#). DOI:10.13140/RG.2.2.12444.05763

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Vitrai József
Széchenyi István Egyetem Egészség- és Sporttudományi Kar Preventív Egészségtudományi Tanszék, Győr
vitrai.jozsef@gmail.com

CIKKINFORMÁCIÓK

Beküldve: 2024. 01. 01.
Elfogadva: 2024. 02. 19.
Megjelentetve: 2024. 03. 11.

Copyright © 2024 Vitrai József. Kiadó: Magyar Népegészségügy Megújításáért Egyesület. Ez egy nyílt hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-4.0 licenstszerződés alapján.